

Sygn. akt: I ACa 918/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 stycznia 2014r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Alicja Myszkowska
Sędziowie:	SA Tomasz Szabelski SA Joanna Walentkiewicz - Witkowska (spr.)
Protokolant:	st.sekr.sądowy Grażyna Michalska

po rozpoznaniu w dniu 9 stycznia 2014r. w Łodzi

na rozprawie

sprawy z powództwa **Z. S.**

przeciwko **Skarbowi Państwa - Zakładowi Karnemu w P.**

o zadośćuczynienie

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Płocku

z dnia 27 marca 2013r. sygn. akt I C 503/12

oddala apelację.

Sygn. akt I ACa 918/13

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 20 grudnia 2011 roku Z. S. wniósł o zasądzenie od Skarbu Państwa – Zakładu Karnego w P. kwoty 100.000,00 złotych tytułem zadośćuczynienia za naruszenie jego dóbr osobistych na skutek krzywd psychicznych, wywołanych warunkami bytowymi istniejącymi podczas odbywania przez niego kary pozbawienia wolności.

Pozwany w odpowiedzi na pozew podniósł zarzut przedawnienia roszczenia za okres do dnia 20 grudnia 2008 roku oraz wniósł o oddalenie powództwa za dalszy okres wskazując, iż w trakcie odbywania kary pozbawienia wolności godność osobista powoda nie została naruszona. Ponadto wniósł o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego.

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 27 marca 2013 roku Sąd Okręgowy w Płocku zasądził od Skarbu Państwa - Zakładu Karnego w P. na rzecz Z. S. kwotę 1.000,00 złotych wraz z ustawowymi odsetkami, liczonymi od dnia 27 marca 2013

roku do dnia zapłaty, w pozostałej części powództwo oddalił i nie obciążył powoda kosztami procesu, przejmując je na rachunek Skarbu Państwa.

Sąd Okręgowy ustalił przy tym, że Z. S. przebywał w Zakładzie Karnym w P. w okresie od dnia 26 lutego 2008 roku do dnia 26 lipca 2010 roku oraz od dnia 7 lipca 2011 roku do dnia 3 sierpnia 2011 roku (w tym na Oddziale Terapeutycznym od dnia 26 lutego 2008 roku do dnia 17 grudnia 2008 roku oraz od dnia 7 lipca 2011 roku do dnia 3 sierpnia 2011 roku).

Początkowo Z. S. był osadzony w celi nr (...) i (...) (przy czym okres jego pobytu od dnia 10 października 2008 roku do dnia 19 grudnia 2008 roku w celi numer (...) i (...)), jest objęty zarzutem przedawnienia).

W okresie od dnia 20 grudnia 2008 roku Z. S. przebywał w celi nr (...). Była to cela przeznaczona dla 5 osób, a przebywało w niej, w okresach: od dnia 20 grudnia 2008 roku do dnia 5 stycznia 2009 roku - 9 osób; od dnia 5 stycznia 2009 roku do dnia 27 stycznia 2009 roku - 8 osób; od dnia 27 stycznia 2009 roku do dnia 25 lutego 2009 roku - 9 osób; od dnia 25 lutego 2009 roku do dnia 28 marca 2009 roku - 8 osób; od dnia 28 marca 2009 roku do dnia 15 kwietnia 2009 roku - 9 osób; od dnia 15 kwietnia 2009 roku do dnia 16 kwietnia 2009 roku - 8 osób; od dnia 16 kwietnia 2009 roku do dnia 21 kwietnia 2009 roku - 7 osób; od dnia 21 kwietnia 2009 roku do dnia 29 maja 2009 roku - 8 osób; od dnia 29 maja 2009 roku do dnia 30 maja 2009 roku - 7 osób; od dnia 30 maja 2009 roku do dnia 30 czerwca 2009 roku - 8 osób; od dnia 30 czerwca 2009 roku do dnia 3 lipca 2009 roku - 7 osób.

Następnie Z. S. został osadzony w celi numer (...), która także przeznaczona była dla 5 osób. Przebywało w niej w okresach: od dnia 3 lipca 2009 roku do dnia 20 lipca 2009 roku - 7 osób; od dnia 20 lipca 2009 roku do dnia 31 lipca 2009 roku - 8 osób.

Podobnie w celi numer (...), w której przebywał w okresie od dnia 31 lipca 2009 roku do dnia 9 września 2009 roku osadzonych było więcej niż 5 osób. Odpowiednio było to w okresie: od dnia 31 lipca 2009 roku do dnia 5 sierpnia 2009 roku - 7 osób; od dnia 5 sierpnia 2009 roku do dnia 17 sierpnia 2009 roku - 6 osób; od dnia 17 sierpnia 2009 roku do dnia 19 sierpnia 2009 roku - 7 osób; od dnia 19 sierpnia 2009 roku do dnia 20 sierpnia 2009 roku - 8 osób; od dnia 20 sierpnia 2009 roku do dnia 23 sierpnia 2009 roku - 7 osób, od dnia 23 sierpnia 2009 roku do dnia 24 sierpnia 2009 roku - 8 osób; od dnia 24 sierpnia 2009 roku do dnia 27 sierpnia 2009 roku - 7 osób; od dnia 27 sierpnia 2009 roku do dnia 28 sierpnia 2009 roku - 8 osób; od dnia 28 sierpnia 2009 roku do dnia 9 września 2009 roku - 7 osób.

W czasie osadzenia Z. S. w celi numer (...), przeznaczonej dla 4 osób, karę pozbawienia wolności odbywało w niej w okresie: od dnia 9 września 2009 roku do dnia 14 września 2009 roku - 5 osób; od dnia 6 października 2009 roku do dnia 13 października 2009 roku - 5 osób.

Również w celi numer (...), przeznaczonej dla 3 osób, Z. S. osadzony był w okresie od dnia 7 lipca 2011 roku do dnia 15 lipca 2011 roku wraz z 3 innymi osobami. W czasie osadzenia w celi numer (...), przeznaczonej dla 2 osób, w okresie od dnia 15 lipca 2011 roku do dnia 19 lipca 2011 roku i od dnia 26 lipca 2011 roku do dnia 1 sierpnia 2011 roku osadzone w niej były 3 osoby, a w okresie od dnia 19 lipca 2011 roku do dnia 26 lipca 2011 roku - 4 osoby.

W okresie od dnia 20 grudnia 2008 roku do dnia 3 sierpnia 2011 roku Z. S. łącznie przez (...) dni przebywał w warunkach przeludnienia.

W trakcie osadzenia w Zakładzie Karnym w P., przebywał on w celach, które wymagały remontu, ze względu na duży stopień zdewastowania. Od 2010 roku cele z oddziału (...) i (...) były systematycznie remontowane. Remont na Oddziale Terapeutycznym (...) rozpoczął się w 2013 roku.

W celach, w których osadzony był Z. S. kąpiki sanitarne były oddzielone od pozostałej części pomieszczenia metalową przegrodą lub też murem. Na Oddziale Terapeutycznym jak i w innych oddziałach Zakładu Karnego nie występowały niedobory w zakresie podstawowego wyposażenia cel (tj. łóżka, szafki). Cele te były także wyposażone w przynajmniej jedno okno zapewniające dopływ światła zewnętrznego, dziennego oraz w jedną lampkę jarzeniową, stanowiącą źródło

światła sztucznego. Ze uwagi na konieczność uniemożliwienia osadzonym wzajemnych kontaktów z osadzonymi w sąsiednich celach na oknach instalowane są przesłony z przezroczystego materiału.

Osadzeni w trakcie pobytu w Zakładzie Karnym w P. otrzymywali papier toaletowy, 200g proszku do prania na miesiąc, pastę do zębów oraz inne artykuły higieniczne. Osadzeni byli także uprawnieni do korzystania z odzieży finansowanej ze środków Skarbu Państwa, wydawanej w magazynie depozytowym, adekwatnie od pór roku. Ponadto, mogli korzystać z własnej odzieży.

W jednostce penitencjarnej, w której Z. S. odbywał karę pozbawienia wolności, organizowane były przez wychowawców zajęcia kulturalno - oświatowe m.in. kółka teatralne i literackie, a także zajęcia sportowe. O możliwości korzystania z tych zajęć decydował wychowawca. Ponadto, osadzeni mogli uczestniczyć w spotkaniach w ramach klubów zainteresowań m.in.: gazetki więziennej, koła gier stolikowych, koła brydża, klubu tenisa stołowego. W świetlicach organizowane były zajęcia przy udziale instytucji zewnętrznych np. wystawy fotograficzne, koncerty, spotkania tematyczne. Z. S. z tych możliwości korzystał jedynie w części, gdyż nie był zainteresowany udziałem w tej formie spędzania czasu, lub nie pozwalał na to stan psychiczny, w jakim się znajdował.

Powód miał możliwość korzystania z usług więziennej służby zdrowia oraz z pomocy psychologa. W trakcie odbywania kary złożył następujące pisemne oświadczenia: w dniu 16 lipca 2009 roku oświadczył, iż jest osobą palącą; w dniu 10 listopada 2010 oświadczył, że zgadza się na osadzenie go w celi dla palących; w dniu 3 sierpnia 2011 roku oświadczył, że pali papierosy. Z tego powodu, był umieszczany w celach wraz z innymi osobami palącymi papierosy. Z częścią współosadzonych powód był skonfliktowany.

Z. S. nie jest zatrudniony na terenie Zakładu Karnego. Nie ma dochodów.

Okoliczności faktyczne Sąd ustalił na podstawie zeznań świadków G. S. i K. G., a także na podstawie dokumentów, nie kwestionowanych przez strony, częściowo także oparł się na zeznaniach powoda.

Czyniąc rozważania na wstępie Sąd Okręgowy uznał, iż zarzut zgłoszony przez pozwanego, dotyczący przedawnienia części dochodzonego roszczenia jest zasadny. Zgodnie z art. 442¹ § 1 k.c. roszczenie o naprawienie szkody, wyrządzonej czynem niedozwolonym ulega przedawnieniu z upływem 3 lat, liczonych od daty powzięcia przez pokrzywdzonego informacji o szkodzie i osobie zobowiązanej do jej naprawienia. Powód od samego początku osadzenia w zakładzie karnym wiedział o szkodzie i o osobie zobowiązanej do jej naprawienia, zatem od dnia osadzenia go w zakładzie karnym należy liczyć rozpoczęcie biegu przedawnienia. Powództwo w niniejszej sprawie zostało wytoczone w dniu 20 grudnia 2011 roku. Dlatego też wszelkie jego roszczenia z tego tytułu, dotyczące okresu do dnia 19 grudnia 2008 roku Sąd Okręgowy uznał za przedawnione. Dalszemu rozpoznaniu podlegało roszczenie dotyczące okresu od dnia 20 grudnia 2008 roku do dnia 3 sierpnia 2011 roku.

Sąd Okręgowy zaznaczył, iż zgodnie z treścią art. 110 § 2 k.k.w. powierzchnia celi mieszkalnej, przypadająca na skazanego wynosi nie mniej niż 3m². Faktem niespornym w sprawie jest, że w pozwanym Zakładzie Karnym w P. w okresie objętym pozwem występowało przeludnienie.

Dyrektor Zakładu Karnego w P. zachował tryb określony w art. 248 § 1 k.k.w., który obowiązywał do 6 grudnia 2009 roku, informując o przeludnieniu sędziego penitencjarnego w Sądzie Okręgowym w Płocku oraz wskazując określony czas, w którym nie zostanie zachowany normatyw mieszkaniowy. W takim wypadku, zgodnie z § 2 ust. 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 19 kwietnia 2006 roku (Dz. U. Nr 65, poz. 459.) osadzonych, po wykorzystaniu miejsc w dodatkowych celach, niewliczanych do pojemności zakładu karnego, można umieścić w warunkach, w których powierzchnia w celi na jedną osobę jest mniejsza niż 3 m², również na określony czas. W sytuacjach wyjątkowych było dopuszczalne zmniejszanie tej powierzchni, przypadającej na jednego skazanego. Taką sytuacją była konieczność zrealizowania wszystkich nakazów przyjęcia do Zakładu Karnego w P. - dyrektor nie ma prawa odmówić ich wykonania. Jednakże Sąd Okręgowy podkreślił, że działania pozwanego, na początku

chronione stosownymi przepisami, utraciły walor działania zgodnego z prawem, gdyż nagminne wykorzystywanie trybu określonego w art. 248 k.k.w., w długim okresie doprowadziło do występowania ciągłego przeludnienia.

Sąd pierwszej instancji wskazał, iż poza sporem jest fakt przeludnienia w Zakładzie Karnym w P. we wskazanych powyżej okresach, od dnia 20 grudnia 2008 roku do dnia 1 sierpnia 2011 roku. Sąd Okręgowy nie miał wobec wątpliwości, że doszło do naruszenia prawa powoda do zagwarantowanej mu przepisami powierzchni mieszkalnej w celi.

Powód opisując warunki panujące w Zakładzie Karnym w P., w czasie odbywania przez siebie kary pozbawienia wolności wskazał, iż najbardziej stresował się dużą liczbą współosadzonych w ciasnych celach, co znajdowało przełożenie na ich wzajemne relacje oraz faktem, iż został jako osoba niepaląca osadzony wraz z palącymi papierosy. Jego uwagi dotyczyły zwłaszcza zwiększenia liczby osadzonych, w mniejszym zakresie także braku dostępu do światła dziennego. W sytuacji powoda czas nadmiernego zagęszczenia w celach o wskazanych powyżej numerach istotnie przekroczył okres „tymczasowości”, osiągając 300 dni. Przez ten okres powód doświadczał przeludnienia o znacznym nasileniu, gdyż osadzonych było o 1-3 więcej niż dopuszczalny stan. Spowodowało to nasilenie dolegliwości zwykle związanych z odbywaniem kary pozbawienia wolności, przede wszystkim doprowadziło do wystąpienia zwiększonego stresu u powoda i nasilenia dolegliwości psychicznych. Było to tym bardziej dokuczliwe dla powoda, że dotyczyło osoby wymagającej indywidualnej terapii. Pozwany miał świadomość złego stanu psychicznego powoda, gdyż uwzględnił jego wniosek o objęcie go terapią dla skazanych z zaburzeniami psychicznymi. Pozwany, mając świadomość złego stanu psychicznego powoda wprawdzie umieszczał go w celach na Oddziale Terapeutycznym, ale z większą ilością osadzonych. Na skutek tego doszło do ograniczenia przestrzeni osobistej powoda, co musiało negatywnie wpłynąć na jego stan psychiczny. Niedogodnością było też przebywanie w celach wymagających remontu. Istniejące niedogodności musiały sprzyjać konfliktom między osadzonymi.

W konsekwencji w ocenie Sądu Okręgowego doszło do naruszenia dóbr osobistych powoda. Konieczność pozostawania wspólnie z innymi osadzonymi w pomieszczeniu ciasnym, dusznym i w złym stanie technicznym przez wiele miesięcy, spotęgowało u powoda nasilenie dolegliwości psychicznych i wywołało poczucie krzywdy. Rozmiar krzywdy związanej z dolegliwościami towarzyszącymi przeludnieniu w celi był znaczny, co stanowiło podstawę do uwzględnienia powództwa. Doszło do naruszenia prawa powoda do zagwarantowanej mu przepisami powierzchni mieszkalnej w celi, a przedłużenie takiego stanu doprowadziło do naruszenia takich dóbr osobistych powoda jak prawa do prywatności i prawa do poszanowania jego godności.

Zasądzając na rzecz powoda zadośćuczynienie Sąd Okręgowy odniósł je do rozmiaru i intensywności krzywdy oraz negatywnych skutków z niej wypływających dla poszkodowanego. W ocenie Sądu pierwszej instancji nie zasługują na uwzględnienie zarzuty powoda, dotyczące przesłaniania okien tzw. „blendami”. Odbywanie kary pozbawienia wolności musi wiązać się z koniecznością znoszenia uciążliwości, mających służyć zapewnieniu bezpieczeństwa i porządku w Zakładzie Karnym.

Biorąc pod uwagę wszystkie przytoczone okoliczności Sąd Okręgowy uznał, iż kwota 1.000,00 złotych za osadzenie w przeludnionych celach będzie dla powoda należną rekompensatą za doznaną krzywdę, a z drugiej strony nie będzie źródłem wzbogacenia. Sąd Okręgowy uznał że ustawowe odsetki winne być liczone od dnia wyrokowania. W pozostałej części powództwo z tego tytułu jako bardzo wygórowane, podlegało oddaleniu.

Orzekając o kosztach procesu, Sąd Okręgowy zastosował art. 102 k.p.c. i nie obciążył powoda kosztami zastępstwa procesowego pełnomocnika pozwanego, z uwagi na złą sytuację materialną i brak dochodów. Powód nie pracuje na terenie Zakładu Karnego, nie ma innych źródeł dochodów. Sąd pierwszej instancji zaznaczył, że powód, postanowieniem z dnia 12 kwietnia 2012r., został w całości zwolniony z kosztów sądowych.

Apelację od powyższego wyroku wniósł pozwany Skarb Państwa, zaskarżając go w punkcie 1 i 3 tj. w części zasądzonej od pozwanego na rzecz powoda kwotę w wysokości 1.000,00 złotych wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 27 marca 2013 roku do dnia zapłaty oraz w części nie obciążającej powoda kosztami procesu, zarzucając mu:

1. naruszenie przepisów prawa materialnego w postaci art. 23 k.c., art. 24 k.c. i art. 448 k.c. w związku z art. 110 § 2 k.k.w. oraz art. 3 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności z dnia 4 listopada 1950 roku przez błędną wykładnię, polegającą na przyjęciu, że odbywanie kary pozbawienia wolności w warunkach przepełnionej celi narusza dobra osobiste powoda w postaci humanitarnego traktowania z poszanowaniem godności ludzkiej;
2. naruszenie przepisów prawa w postaci art. 248 § 1 k.k.w., § 2 ust. 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 19 kwietnia 2006 roku w sprawie trybu postępowania właściwych organów w wypadku, gdy liczba osadzonych w zakładach karnych lub aresztach śledczych przekroczy w skali kraju ogólną pojemność tych zakładów (Dz.U. Nr 65, poz. 459), poprzez przyjęcie przez Sąd, że działanie pozwanego, polegające na umieszczeniu powoda w warunkach, w których powierzchnia w celi na jedną osobę wynosi mniej niż 3m² stanowiło naruszenie prawa uzasadniające zasądzenie zadośćuczynienia;
3. naruszenie przepisów prawa procesowego w postaci art. 100 k.p.c. poprzez nieuwzględnienie zapisu o stosunkowym rozdzieleniu kosztów procesu w razie częściowego uwzględnienia żądań powoda i nieobciążenie tym samym powoda jakimikolwiek kosztami oraz art. 108 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, poprzez uznanie, że zwolnienie od kosztów sądowych zwalnia również stronę od obowiązku zwrotu kosztów procesu przeciwnikowi;
4. błąd w ustaleniach faktycznych, polegający na przyjęciu, że pomimo braku kumulacji przeludnienia z innymi naruszeniami praw powoda doszło u niego do tak silnych ujemnych doznań psychicznych, które skutkują naruszeniem godności skazanego i uzasadniają zasądzenie zadośćuczynienia.

W następstwie tak sformułowanych zarzutów apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku we wskazanej części i oddalenie powództwa oraz przyznanie kosztów zastępstwa procesowego pozwanego za II instancję ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania - przy uwzględnieniu kosztów postępowania odwoławczego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest bezzasadna i podlegała oddaleniu na mocy art. 385 k.p.c.

Sąd Apelacyjny podziela ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd I instancji i przyjmuje je za własne.

Na wstępie konieczne jest podkreślenie, że jedynie strona pozwana skutecznie wniosła apelację od wyroku Sądu Okręgowego, a w konsekwencji przy jej rozpoznaniu w postępowaniu apelacyjnym zastosowanie miał art. 384 k.p.c., zgodnie z którym nie jest dopuszczalne uchylenie lub zmiana zaskarżonego wyroku na niekorzyść strony wnoszącej apelację, tzw. zakaz reformationis in peius.

Odnosząc się w pierwszej kolejności do zarzutu apelującego, dotyczącego naruszenia przez Sąd I instancji prawa materialnego, tj. art. 23 k.c., 24 k.c., 448 k.c. oraz art. 110 § 2 k.k.w. i art. 3 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności z dnia 4 listopada 1950 roku, podnieść należy, że jest on chybiony. Sąd Apelacyjny podziela pogląd, zgodnie z którym umieszczenie osoby pozbawionej wolności w celi naruszającej normę przestrzenną może stanowić wystarczającą przesłankę naruszenia jej dóbr osobistych. Pogląd ten jest ugruntowany w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawach o naruszenie art. 3 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. (por. sprawa 38719/09 W. przeciwko Polsce; sprawa 32798/02 M. i B. przeciwko Polsce; sprawa 17599/05 S. przeciwko Polsce) Również aktualna linia orzecznicza przyjęta przez Sąd Najwyższy wskazuje na utrwalenie się powyższego stanowiska w sprawach o zadośćuczynienie za naruszenie dóbr osobistych poprzez osadzenie w przeludnionych celach. (por. Uchwała Składu Sędziów Sądu Najwyższego z dnia 18 października 2011 roku, sygn. III CZP 25/2011; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 marca 2012 roku, sygn. V CSK 85/2011; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 września 2012 roku, sygn. II CSK 51/2012). Wskazać również należy, że odpowiedzialność pozwanego za krzywdę powstałą na skutek naruszenia dóbr osobistych powoda w sytuacji osadzenia w celach niespełniających minimalnego normatywu mieszkaniowego, nie jest zależna od zawinienia po stronie Skarbu Państwa

– Zakładu Karnego, gdy źródłem roszczenia jest niezgodne z prawem działanie organu władzy publicznej. W ocenie Sądu Apelacyjnego osadzenie powoda przez znaczny, nieprzerwany (trwający 274 dni) czas w przeludnionych celach stanowiło naruszenie jego godności. Nie bez znaczenia jest okoliczność, że przeludnienie w tych celach było znaczne i przejawiało się osadzeniem w celi 5 osobowej od 7 do 8 osadzonych w tym samym czasie. Słusznie podkreślił Sąd Okręgowy, że dla wszechstronnej oceny doznanej przez powoda krzywdy z powodu przebywania w przeludnionej celi, konieczne jest ustalenie pozostałych warunków odbywania kary pozbawienia wolności, a przede wszystkim warunków sanitarnych, dostępu naturalnego światła słonecznego oraz możliwości odbywania szeroko rozumianych zajęć kulturalnych. Okoliczności te miały wpływ na ustaloną przez Sąd I instancji kwotę należnego zadośćuczynienia, która nie jest wygórowana.

Nie zasługiwał na uwzględnienie zarzut naruszenia art. 248 § 1 k.k.w. (w brzmieniu do dnia 6 grudnia 2009 roku) oraz § 2 ust. 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 19 kwietnia 2006 roku w sprawie trybu postępowania właściwych organów w wypadku, gdy liczba osadzonych w zakładach karnych lub aresztach śledczych przekroczy w skali kraju ogólną pojemność tych zakładów. Sąd Apelacyjny w pełni podziela stanowisko Sądu Okręgowego w zakresie właściwego rozumienia i stosowania powyższych przepisów, które miały być stosowane jedynie w szczególnie uzasadnionych wypadkach i na czas określony. Sam fakt, że dyrektor zakładu karnego przestrzegał procedury dotyczącej zawiadamiania właściwego sędziego penitencjarnego o występowaniu przeludnienia w zakładzie karnym nie wyklucza bezprawności tego zachowania. Nie można zaakceptować twierdzenia, że ciągle (trwające od grudnia 2008 roku do września 2009 roku) przeludnienie cel mieszkalnych, a co za tym idzie zmniejszenie powierzchni celi przypadającej na jednego osadzonego poniżej 3m² nie stanowi zachowania bezprawnego. Norma wskazana powyżej stanowiła odstępstwo od zasady, że powierzchnia celi na jednego mieszkańca nie może być niższa niż 3m², natomiast w praktyce stała się normą dla osadzonego, przebywającego w pozwanym zakładzie karnym. Takie zachowanie nie może prowadzić do wyłączenia odpowiedzialności za warunki odbywania kary pozbawienia wolności w zakładach karnych i należy uznać za działanie bezprawne. Na marginesie wskazać należy, że wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 26 maja 2008 roku, sygn. SK 25/2007 powyższy przepis został uznany za niezgodny z art. 40, art. 41 ust. 4 i art. 2 Konstytucji i utracił moc obowiązującą z upływem 18 miesięcy od jego ogłoszenia w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

W dniu 6 grudnia 2009 roku w miejsce art. 248 § 1 k.k.w., ustawodawca wprowadził art. 110 § 2a k.k.w. i następne, w których w sposób wyczerpujący i precyzyjny określono warunki usprawiedliwiające zmniejszenie powierzchni celi przypadającej na jednego osadzonego poniżej 3m². Po wejściu w życie nowej regulacji, powód w okresie od dnia 7 lipca 2011 roku do dnia 1 sierpnia 2011 roku (26 dni) był osadzony w przeludnionej celi, a strona pozwana nie wykazała, aby taki stan był uzasadniony na podstawie nowej regulacji. Wobec powyższego Sąd Apelacyjny w pełni podziela stanowisko wyrażone przez Sąd I instancji, iż zachowanie pozwanego było niezgodne z prawem.

Odnosząc się do ostatniego z zarzutów apelacyjnych, wskazującego na błąd w ustaleniach faktycznych, Sąd Apelacyjny podkreśla, że dla ustalenia, iż doszło do naruszenie godności osoby osadzonej oraz zasądzenia zadośćuczynienia za krzywdę spowodowaną tym naruszeniem, nie zawsze jest konieczne wykazanie dodatkowych naruszeń praw osoby pozbawionej wolności. Jak już wskazano powyżej, sam fakt naruszenia przez organ władzy publicznej normatywu powierzchni mieszkaniowej, określonej w art. 110 k.k.w., w sytuacjach nie przewidzianych w tymże przepisie może być wystarczający do zasądzenia stosownego zadośćuczynienia za doznaną z tego tytułu krzywdę. Indywidualna ocena, czy w danej sprawie doszło do naruszenia dóbr osobistych osadzonego, powinna uwzględniać rozmiar i czas naruszenia normatywu mieszkaniowego oraz jego przyczyny. Nie bez znaczenia są również okoliczności dodatkowe takie jak warunki sanitarne, możliwość korzystania przez osadzonego z zajęć kulturalno-oświatowych, czy też możliwość wykonywania pracy na terenie jednostki penitencjarnej. Przy tej ocenie należy również mieć na uwadze, że pobyt osadzonego w izolacji penitencjarnej z samej istoty stanowi dolegliwość ingerującą w wolność i prawa jednostki. A odbywanie kary pozbawienia wolności stanowi konsekwencję popełnienia czynu zabronionego przez ustawę. Dopiero wszechstronna analiza wszystkich okoliczności powinna stanowić podstawę do stwierdzenia, czy doszło do naruszenia dóbr osobistych osoby pozbawionej wolności i osadzonej w celi o powierzchni poniżej 3m² na osobę.

Sąd Okręgowy orzekając w przedmiocie kosztów procesu prawidłowo zastosował art. 102 k.p.c. Wyjaśnił w sposób syntetyczny i spójny, że zachodzi szczególnie uzasadniony wypadek przemawiający za nieobciążaniem powoda kosztami zastępstwa procesowego należnymi stronie pozwanej. W ocenie Sądu Apelacyjnego, okoliczności dotyczące sytuacji życiowej i materialnej powoda oraz charakter sprawy mogły uzasadniać decyzję Sądu Okręgowego. Podkreślić przy tym należy, że Sąd I instancji podejmując decyzję w zakresie rozstrzygnięcia o kosztach postępowania, zastosował instytucję szczególną, odbiegającą od zasady odpowiedzialności za wynik postępowania. Jednakże rozstrzygnięcie to znajduje oparcie w normie wynikającej z art. 102 k.p.c., umożliwiającej rozstrzygnięcie o kosztach procesu według zasady słuszności. Wskazać również należy, że błędne jest stanowisko skarżącego, iż Sąd Okręgowy utożsamiał zwolnienie powoda od kosztów sądowych z nieponoszeniem przez powoda kosztów procesu. Z pisemnego uzasadnienia wyroku wynika wprost, że Sąd I instancji przy rozstrzyganiu o kosztach procesu, powołał się jedynie posiłkowo na okoliczność zwolnienia powoda od obowiązku ponoszenia kosztów sądowych, która potwierdza szczególną sytuację materialną powoda.

Mając na uwadze treść art. 378 § 1 k.p.c., Sąd Apelacyjny z urzędu dokonał kontroli przebiegu postępowania przed Sądem I instancji mając na uwadze przesłanki jego nieważności i nie stwierdził takich uchybień w procedowaniu przez Sąd Okręgowy.

Wobec powyższych ustaleń, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację.